

Kelet-Belső-Somogy homokformáinak szemcseösszetétele, osztályozása és kora

Györgyövcics Katalin, Kiss Tímea, Sipos György
Szegedi Tudományegyetem

Kelet-Belső-Somogyot összetett és összenőtt parabola-alakú és szélirányban megnyúlt homokformák együttese jellemzi. Korábbi kutatások alapján a buckákat északi szél alakította ki a pleisztocén során, majd a vegetáció stabilizálta a felszín, majd a formák fluvialis-derázis lepusztulás indult meg (Marosi 1970; Lóki 1981). Az újabb kutatások a szél felszínalakító hatását tartják a legjelentősebb tényezőnek, azonban dűnerendszerről nem írnak (Sebe et al. 2011). Ezért kutatásunk célja az volt, hogy feltérképezzük Kelet-Belső-Somogyeolikus formáit, megvizsgáljuk a formacsoportok térbeli eloszlását, a homokanyag mechanikai összetételének változását, és optikai lumineszcens kormeghatározás segítségével megadjuk a formák korát.

Összesen 4404 pozitív és 2911 negatív forma került lehatárolásra a 1:10 000 méretarányú topográfiai térképek alapján. Helyzetük szerint a pozitív formák lehetnek egyszerű vagy egymásra települő formák, utóbbiakat négy hierarchiai csoportba soroltuk. Morfometriai paramétereik alapján előbb a pozitív formák közül görbültség alapján leválogattuk az egyenes formákat. Az íves formákat tovább osztályoztuk ívhossz alapján, mely a méretükre utal, majd kitöltöttség alapján, mely a homokutánpótlás mértékét jelzi. A negatív formákat a területük és a megnyúltsági indexük alapján soroltuk osztályokba.

A homokanyag elemzésére 17 db, 120-300 cm mély fúrásból vett minták szemcseösszetételét vizsgáltuk meg. A vizsgálat során a homok osztályozottsági fokának megállapítására, a szélirányban való finomodás kimutatására, valamint a hierarchiai csoportok és osztályok közötti különbségek elemzésére fektettük a hangsúlyt.

A különböző homokbucka osztályokat figyelembe véve összesen 22 OSL mintát gyűjtöttünk pozitív homokformákból. A legidősebb eolikus tevékenység 15-17 ezer éve történt, melynek során a nagyméretű parabolák képződtek. A közepes méretű formák 12-14 ezer éve mozoghattak. A boreálisból (8 ka) és a történelmi időkből (0,2-0,3 ka) is sikerült kimutatnunk korábban nem feltételezett homokmozgásokat, melyek során a legkisebb formák alakulhattak ki.